

Dohányzásmentes Világnap 2004:

Dohányzás és szegénység

Bevezetés

2003. májusában az Egészségügyi Világszervezet történelmi lépést tett. Öt év tudományos bizonyítékokat és politikai akaratot összehangoló munkáját befejezve, egy olyan, világszerte bevezetésre ajánlott javaslatgyűjtemény felett, amely szabályozza a dohánytermékek eladását, reklámozását és fogyasztását, a Világszervezet 192 tagállama egyhangúlag elfogadta a Dohányzás-Ellenőrzési Keretegyezményt (FCTC). Az egyezmény elfogadásával és aláírásával az EVSZ tagállamai kifejezték szilárd elkötelezettségüket, hogy a dohányzás által okozott népegészségügyi kihívásokkal megküzdenek és elhatározták, hogy olyan kulcskérdésekkel foglalkoznak majd, mint az ár és adó, a dohányzás és a szegénység kérdése, nemzetközi csempészet, reklámozás és eladásösztönzés és az emberek tiszta zárttéri levegőhöz való joga. Valójában nem ez az első eset arra, hogy a jog eszközeivel biztosítsanak egy kedvezőbb közegészségügyi helyzetet. Története során az FCTC logikája kihangsúlyozza számtalan tanulmány és kutatás eredményét, melyek szerint a dohánytermesztés és fogyasztás növeli a szegénységet, kimeríti a nemzeti forrásokat és évente 5 millió megelőzhető halálesetet okoz. Ezáltal különös jelentőséget nyer az FCTC következő fázisa, tekintve, hogy az országok előkészülnek az egyezmény aláírására, ratifikálására és megvalósítására. A dohányiparnak a folyamat lassításában betöltött szerepére különös figyelmet kell fordítaniuk a Tagállamoknak.

Dohányzás és szegénység

A dohányjárvány a legsúlyosabb csapást a fejlődő országokra fogja mérni. Bár az elmúlt évtizedekben számos magas jövedelmű országban csökkent a dohányzás, ugyanakkor az alacsony és közepes jövedelmű országokban, az utóbbi években jelentősen nőtt a dohányosok száma, főleg a férfiak között. A világon évente elszívott 5.700 milliárd szál cigaretta közel 60%-a és a dohányosok 75%-a fejlődő országokbeli. Ez önmagában igazolja az átfogó dohányzás-ellenőrzési programokba való befektetések létjogosultságát. Mindazonáltal fontos megjegyezni, hogy a dohányzás és az ahhoz kapcsolódó betegségteher növekvő mértékű. Másszóval, a szegényebbek többen dohányoznak, mint a tehetősebbek. Hasonló a helyzet az iskolázottság és a társadalmi-gazdasági státusz tekintetében is.

Az, hogy a dohányzás halált és megbetegedéseket okoz, jól dokumentált. Kevesebb figyelmet kap azonban az, hogy milyen módokon növeli a szegénységet. Ez az a kár, ami akkor keletkezik, ha a szűkös családi forrásokat dohánytermékekre költik, élelmiszer és más alapszükségletek, mint például az iskoláztatás vagy a táplálkozás helyett. Az a pénz, amit a szegény háztartásokban dohánytermékekre költenek (teljes jövedelmük 4-5%-át), nagyon magas alternatív költségű, elvonva a szűkös forrásokat az élelmiszerektől és más alapvető szükségletektől. Például Kínában, az iskolázatlanok 6,9-szer nagyobb eséllyel válnak dohányossá, mint a diplomával rendelkezők, ugyanakkor Brazíliában, az iskolázatlan felnőttek 5-ször nagyobb valószínűséggel dohányoznak, mint azok, akik legalább két diplomát szereztek.

A háztartási kiadásoknak dohánytermékekre költött aránya gyakran igen magas a fejlődő országokban. Például, ha Bangladesh-ben a cigarettára költött pénz kétharmadát inkább élelmiszerekre fordítanák, 10 millió embert lehetne megmenteni az alultápláltságtól. Indiában, egy nemrégiben végzett kutatás szerint, a dohányzás összefüggésben van a hiányosabb táplálkozással és a gyermekek rosszabb egészségi állapotával is. Bulgáriában, 1995-ben, azok az alacsony jövedelmű családok, ahol legalább egy dohányos van, összes jövedelmük 10,4%-át költötték dohánytermékekre. Kína Minhang tartományában végzett felmérés szerint a dohányosok háztartásuk bevételének 17%-át költötték cigarettára. Az országokkal együtt, a támogatók, fejlesztési és multilaterális cégek is felismerték, hogy a dohányzás, még az egészségre gyakorolt hatásánál is jóval nagyobb hatással van a szegénységre. 1999-ben a Világbank „A világméretű járvány megfékezése” című tanulmányában feltárta azokat a közgazdasági vonatkozásokat, amelyekkel foglalkozniuk kell a nemzeteknek, az átfogó dohányzás-ellenőrzéshez vezető úton. Ez a tanulmány szisztematikusan és tudományosan megcáfolta a súlyos gazdasági veszteségek elméletét, amely eddig visszatartotta a politikusokat a cselekvéstől. A dohány iránti keresletet csökkentő politikák, mint például az adóemelés, az országok döntő többségében nem okozná hosszú távon a munkahelyek megszűnését, és a magasabb dohányadók sem csökkentenék az adóbevételeket; ehelyett a bevételek közepes szintre emelkednének. Az ilyen politikáknak, összességében kedvező hatásuk lenne az egészségre, anélkül, hogy kárt okoznának a gazdaságnak.

A dohánytermesztés árt a környezetnek. A környezet pusztulásához vezet, azáltal, hogy a dohánynövény tönkreteszi a talaj tápanyagait, a rovarirtók és a trágya szennyeződést okoz, és néhány gyakori dohányfajta füstöléssel történő fermentálásához pedig erdőket kell kiirtani. Egy nemrégiben készített tanulmány, amely a dohányfeldolgozáshoz évente felhasznált erdők mennyiségét határozta meg, azt állapította meg, hogy az egyes országokban az összes erdőirtás csaknem 5%-a a dohánytermesztés miatt következik be. A gyermekmunka egy másik kritikus kérdés. A 90-es évek végén az UNICEF megállapította, hogy a dohánytermelésben a gyermekmunka használata igen elterjedt számos dohánytermelő országban.

A 2004-es Dohányzásmentes Világnap rávilágít a szegénységet okozó, szegénységet fenntartó és kizsákmányoló jellegű munkavégzési praktikákra.

A dohányipar elferdíti a tényeket – célja, hogy meghiúsítsa az FCTC működését

2000. augusztusában egy EVSZ Szakértői Bizottság megállapította, hogy a dohányipar EVSZ elleni tevékenységei intenzívebbek lesznek, mivel az FCTC vezérelveit és egyezményes kötelezettségeit világszerte elfogadták és legitimálták. Ennek felismerésekor, az EVSZ Tagállamai egyhangúlag elfogadták a WHA (Egészségügyi Világkongresszus) 54.18-as határozatát, az áttekinthető dohányzás-ellenőrzés megteremtésének igényével. A dohányipari praktikák megértése létfontosságú a dohányzás-ellenőrzési politikák sikeréhez.

Az elmúlt hónapokban számos kampányt indítottak azzal a céllal, hogy megmutassák, hogy a dohányipar ragaszkodik a társadalmilag felelősségteljes vállalati magatartás vezérelveit és az ilyen felelősséghez kapcsolódó fejlesztési dimenziókhoz. Nem elég, hogy olyan terméket gyártanak és forgalmazznak, amely megöli minden második rendszeres használóját, a dohányipari vállalatok úgy próbálják reklámozni saját magukat, mint jó közösségi világpolgárok, akik munkahelyeket teremtenek, segítik a farmereket és fellendítik a gazdaságot. A dohányipari vállalatok azt állítják, hogy az ő felelősségteljes tevékenységeik csökkentik a társadalmi egyenlőtlenségeket, mégpedig azáltal, hogy az egészség megőrzését célzó, vagy oktatással, továbbképzéssel kapcsolatos lehetőségeket teremtenek, vagy fejlesztenek tovább, szakmai és vezetői képzéseket szerveznek, emelik a szabadidős és kulturális tevékenységek minőségének színvonalát.

A jól megtervezett és irányított jótékonykodás, a zene, film és művészeti események támogatásától a hátrányos helyzetűek részére szervezett oktatóprogramokig, a környezetvédelemig „felelősségteljes vállalati magatartás” néven a dohányipari vállalat egyik szükségszerű alkotóelemévé válik az üzleti terveikben. Vezető dohányipari vállalatok fejlesztettek ki programokat a kisvállalkozások elősegítésére Kenyában, bűnmegelőzésre Dél-Afrikában, üzleti továbbképzésre Kínában, a népművészeti kultúra megőrzésére Venezuelában és orvosi ellátásra és árvízelhárításra Pakisztánban. A dohányipar ezen kívül közösségi szintű fejlesztési projekteken is részt vesz Kenyában, Malawiban és Brazíliában, hogy csak néhány országot említsünk. Belső ellentmondás van a közösségi polgárság vezérelveit és a dohányipar között.